

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. I. An detur libertas Indifferentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

presè advertendo, se non satis considerasse rem, & teneri ad exactius considerandum, vel saltem dubitat de sufficiente cognitione, & de obligatione amplius cogitandi: & eadem ratione juxta hunc modum dicendi, vt res actu non considerata sit voluntaria, oportebit, vt aliquo modo cadat in actualem apprehensionem intellectus, vel directè, vt, si intellectus prouideat ex tali causa esse secuturum talem effectum, vel saltem de hoc dubitare incipiat, vel saltem reflexè, si incipiat dubitare, vtrum oporteat inquirere & considerare, siue periculum, vt consequatur talis effectus. Qui quidem modus dicendi si esset verus, facile expediret difficultates positas. Denique juxta hunc dicendi modum excusarentur homines à multis peccatis, perplexitatibus & scrupulis. Hac Suarez, rejiciens mox hunc modum dicendi.

138. E contra Vasquez d. 107. r. 3. hunc dicendi modum amplectitur, atque in eum conspirare plurimos Doctores, quos ibi refert, adeo vt longa inquit, disputatione opus non esset, nisi Recentiores aliqui (notat Suarezium) voluissent manifeste veritati aduersari. Eandem sententiam multis propugnat Arriaga diff. 13. s. 2. Cum his

139. DICO, ad hoc vt actus ex inconsiderantia factus, sit inhonestus, & habeat ratio-

nem culpæ, necesse est, vt de presenti aduertentia, super obligatione inquirendi seu considerandi objectum, an sit licitum necne. Ratio est manifesta, quia vt suprà de Ignorantia diximus, nunquam potest committi peccatum ex inconsiderantia, nisi interueniat aliqua formalis malitia, & agatur contra dictamen rationis, seu contra conscientiam obligantem ad contrarium, seu ostendentem malitiam objectivam: atque quando peccatur ex inconsiderantia, tunc non cognoscitur malitia objectiva ipsius actus, quia ex Inconsiderantia, v. g. comestionis carnis de veneris, hac enim cognitio per Inconsiderantiam formaliter excluditur: ergo malitia objectiva tunc cognita erit comestio facta sine debita inquisitione: ergo debet precedere dictamen de obligatione inquirendi. Et nisi hoc dicatur, nunquam poterit assignari regula stabilis, cur actus ex inconsiderantia facti aliquando sint culpabiles, aliquando non.

140. Contra hanc doctrinam aliud nihil movet Suarez, quam quòd hoc modo homines à multis peccatis excusarentur. Negamus hoc esse absurdum, immò, vt rectè dixit Arriaga, opor-

dum est, vt per inconsiderantiam multa peccata excusentur.

C A P V T III.

DE HUMANÆ VOLUNTATIS LIBERTATE.

Solent hoc tempore Theologi hanc materiam, alioquin philosophicam, tractare accuratius propter Janfenistas, qui non admittunt Libertatem Indifferentiæ, sed volunt, Libertatem esse potentiam volitivam, potentem operari sine violentia & coactione; quo sensu etiam amor beatificus est liber, hoc est, non violentus aut coactus contra aliquam inclinationem quantum est ex se efficacem, sed vel maxime juxta inclinationem. Conantur Janfenistæ hanc suam sententiam suadere ex S. Augustino: ad quem vindicandum etsi magna volumina conscripta sint, potest tamen paucis ostendi veritas.

CONTROVERSIA I.

An detur Libertas Indifferentiæ.

141. **L**ibertas Indifferentiæ est potentia ad actus oppositos & impossibiles, non quidem in sensu composito sibi coniungendos, sed in sensu diviso, hoc est, quæ quemlibet ex actibus oppositis, excluso altero, sibi coniungere potest.

Dicendum est, dari in homine hanc libertatem. Probat 1. Ex Scriptura. Eccles. 30. Beatus vir, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit. Non minus clare id expresserat c. 15. Ipse ab initio fecit illum, & reliquit eum in manu consilij sui: si volueris, confitebis mandata, & siudem bonam placiti: apponam tibi ignem & aquam, ad quodcumque volueris porriges manum tuam: in conspectu vitæ & mors, & quodcumque placuerit, dabitur ei. In quæ verba S. Augustinus lib. de Grat. & lib. arbit. ad Valentini c. 3. Ecce! inquit, apertissime videmus expressum liberum humane voluntatis arbitrium. Porro non possunt hæc verba intelligi de libertate excludente solam coactionem, habente tamen determinatam necessitatem: ad hanc enim persuadendam ineptè afferrentur oppositiones illæ rerum incommensurabilium, vt consideranti facile liquet.

142. Probat 2. Autoritate Sedis Apostolicæ. Imprimis in Bulla Pij. V. & Gregorij XIII. contra Michaellem Baium traditur, libertatem, quæ in nostris operibus reperitur, non esse solum à Coactione, sed libertatem indifferentiæ, & sine hac non esse peccatum, nec liberum simpliciter.

simpliciter. Prohibetur insuper illa propositio. Quod voluntariè sit, etiamsi necessariò fiat, liberè tantum sit, & sola violentia repugnat libertati hominis naturaliter.

143. Deinde Innocentius X. Anno 1653. inter quinque propositiones damnatas Janfenij Episcopi Iprentis, tertio loco hanc ponit: Ad merendum & demerendum in statu Naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. subjungit Pontifex. Hæreticam declaramus, & vii talem damnamus.

144. Quia verò Janfenius cum suis errorem hunc palliare conatur autoritate S. Augustini, hæc illi non eripienda solùm, sed etiam opponenda erit. Itaque

Libro de duabus animab: c. 12. sic habet: Quamobrem illa anima quidquid faciunt, si naturà non voluntate faciunt, id est, si libero ad faciendum & ad non faciendum motu animi carent, si denique ipsi abstinendi ab opere suo potestas nulla conceditur, peccato eorum teneri non possunt.

Libro 3. de lib. arb: c. 1. Si, inquit, natura aut necessitate motus existit, culpabilis esse nullo modo potest.

Lib. 12. de Civit. c. 6. Si unus, inquit, Tentationi cedat (loquitur de duobus habentibus eandem prout animi & corporis dispositiones) atque consentiat, alter idem qui fuerat, perseverat, quid aliud apparet, nisi, unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere? unde? nisi propria voluntate? ubi eadem fuerat in utroque corporis & animi affectio?

145. Hæc testimonia, quamvis per se clarissima, confirmationem accipiunt ex omnibus disputationibus, quas S. Augustinus adversus Pelagianos instituit. Pelagius enim ex libertate Indifferentiæ in observatione præceptorum inferebat, posse hominem sine gratia divina, proprijs naturæ vicibus, servare præcepta, & per consequens, supposità saltem promissione, consequi vitam æternam. Hunc errorem acerrimè impugnavit S. Augustinus, nunquam tamen in suis impugnationibus aut responsionibus negavit fundamentum à Pelagio assumptum, nimirum Libertatem Indifferentiæ, sed semper negavit consequentiam, & ostendit, cum libertate Indifferentiæ stare necessitatem gratiæ: debuisset autem S. P. negare antecedens, si à Pelagianis dissensisset in conceptu libertatis, & non agnovisset libertatem Indifferentiæ. Minor hujus discursus probatur primò ex lib. 2. de Nupt. & Concup. c. 3. ubi respondens Juliano Pelagiano, objicienti, quòd, qui requirunt gratiam, negent liberum arbitrium: Non est ita, inquit, ut loqueris quicunque ista dixisti, non est ita, multum falleris, vel fallere meditaris, non liberum negamus arbitrium. Ita Augustinus, qui si à Juliano discrepasset in acceptione liberi arbitrij, debuisset utique respondere, se negare quidem libertatem Indifferentiæ, sed agnoscere libertatem à coactione; & non debuisset absolute admittere liberum arbitrium, bene intelligens, quo sensu adversarius illud ac-

ciperet. Absurdus enim disputator est, qui bene intelligens, quo sensu proferat adversarius propositionem, eam absolute concedit, sciens esse falsam. Quid multa? paulò inferius expressè fatetur Augustinus, se in conceptu libertatis convenire. Liberum itaque, inquit, in hominibus esse arbitrium, & Deum esse nascentium conditorem, utrique dicimus. non hinc estis Pelagiani.

146. Audiatur insuper lib. 2. contra litteras Petiliani c. 84. Si tibi, inquit, proponam questionem, quomodo Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es; quomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis, quod voluerit, eligat? & tamen, NB. utrumque verum est, sed hoc intellectu penetrare pauci valent. Ita Augustinus. quæ si de Libertate, pro ut opponitur coactioni, intelligenda essent, falsissima forent. nulla enim questio facilius solveretur quàm hæc, dicendo Deum Patrem attrahere immittendo necessitatem volendi bonum sine coactione. Et hæc sufficiant pro autoritate S. Augustini.

147. Probatur nunc libertas Indifferentiæ rationibus, desumptis ex communi omnium instinctu & sensu, quo judicamus, aliqua à nobis ita gesta fuisse, ut dum gesta sunt, aliter à nobis geri potuissent. Imprimis omnes judicamus, aliqua opera mereri præmium, alia pœnam: sed non judicamus mereri præmium aut pœnam ullam actionem, quæ aliter fieri non potuit: ergo &c.

148. Respondebis, præmium & pœnam habere suam utilitatem, etiamsi non detur libertas indifferentiæ: sicut enim spes cibi, & timor verberum, est utilis ad ciendas belluas, quæ nullam habent libertatem, ita & præmium & pœna respectu naturæ intellectualis: item sicut lapis movetur necessariò, & tamen impulsus superadditus est utilis ut moveatur lapis, imò necessarius ut sic moveatur; ita dici posset, naturæ intellectuali esse necessariò impulsu intentionalem, non obstante quòd necessariò moveatur.

149. Sed contra. Præmium & pœna ex ipso naturæ instinctu tribuuntur propter operum laudabilitatem vel vituperabilitatem: laudabilitas autem vel vituperabilitas supponit libertatem ad oppositum: nemo enim laudat hominem, quod ex naturæ impetu claudat oculos ob pulverem oculo imminentem, tamen si sit operatio bona, nempe defensio oculi.

150. Confirmatur. Ipso naturæ instinctu judicamus, majori præmio dignos esse illos, qui operantur laudabiliter solo virtutis amore, & sine vlla spe, aut affectu præmij, quàm illos, qui affectu præmij operantur; sed hic præmij excessus non potest deberi præcisè ad alliciendum ut plures hujusmodi operationes fiant: nam hæc operationes dignæ majori præmio, habent hanc prærogativam formaliter ex hoc, quòd non fiant amore præmij: ergo repugnat, illum excessum præmij dari tanquam iacitamentum ad similes operationes:

operationes: nam operationes quæ fierent ex huiusmodi incitamento, jam fierent ex affectu præmij: ergo non mererentur illum excessum præmij: ergo ille excessus præmij debetur propter maiorem libertatem & affectum erga virtutem.

151. Probatur 2. Ex ipso remorsu conscientia, quem omnes experimur dum malè operamur, qui remorsus esset malè constitutus à natura, utpote semper inducens in errorem, quo iudicamus nos obligari ad non sic operandum: atqui non datur obligatio ad impossibile: ergo iudicamus nos posse huiusmodi obligationi satisfacere.

152. Probatur 3. Ex naturæ instinctu iudicamus, consultationes esse viles, & nos consultare de re, quæ sit in nostra potestate, etiam non adhibita consultatione: consultamus enim an expediat facere id quod iudicamus posse fieri.

Probatur 4. Ab experiētijs, quibus unusquisque in seipso, si quidem se attentè reflectere velit, experitur, quòd quando quis sibi imperat ambulationem v. g. quòd inquam ipsa volitio ambulandi non prorumpat à potentia volitiva eà necessitate (propositis motivis contrarijs tam ad ambulandum quam ad non ambulandum) qua necessitate sequitur ad volitionem ipsa externa ambulatio: item experitur, imperium voluntatis non sequi eà necessitate ad simplicem complacentiam, qua sequitur ipsa simplex complacentia ad cognitionem bonitatis in objecto: ergo hæc minor necessitas arguit potestatem præsentem ad oppositum.

153. Probatur ulterius à priori, animadvertendo discrimen quo objecta cognoscuntur à brutis & ab homine. Brutis natura non dedit vim cognoscendi alia bonà & malà, quàm quorum sunt capacia: unde non erat opus ad illa bona consequenda dare potentiam cognoscendi reflexè ipsam consequibilitatem & eligibilitatem objecti, ad hoc ut impellerentur ad operandum, sed satis erat dare vim apprehensivam, ita ut apprehensione posita statim ex impetu naturæ ferrentur in objectum, vel fugerent ab illo. At verò homini dedit natura potentiam cognoscendi bonitates & malitias objectorum etiam non consequibilium ab homine, utpote incapaci eorum: unde etiam debebat dare potentiam cognoscitivam practicam, hoc est, quæ ostenderet objecta bona ut voluntariè eligibilia, & consequibilia per electionem nostram: nam sine tali cognitione pravā, non movemur ad prosecutionem objecti. Non enim satis est, apprehendere; bonum esse v. g. ut sis Imperator, aut Angelus, sed opus est ut iudices, esse consequibile.

154. Præterea Natura dedit vim cognoscendi objectum bonum cum adjuncta cognitione mali admixti, ita ut possimus ponderare & comparare inter se bonum & malum objecti, seu bona opposita & impossibilia, cognoscendo, non posse utrumque bonum simul possideri: er-

go sicut brutis dedit appetitum proportionatum simplici apprehensione, ita debebat homini dare potentiam appetitivam proportionatam cognitioni comparativā; hæc autem non potest esse nec intelligi alia, quàm potestas eligendi utrumlibet illorum bonorum oppositorum, altero reiecto: & hæc est libertas indifferentiæ.

155. Probatur denique libertas indifferentiæ in homine hoc discursu. Dantur à parte rei aliqua contingentia, hoc est, aliqui effectus, qui simpliciter potuissent non esse; ergo datur à parte rei aliquod agens liberum libertate indifferentiæ, saltem causā primā. sed hæc concessā concedenda est etiam in homine libertas indifferentiæ. Ergo, &c. Prima consequentia patet. Nam omnis contingentia arguit indifferentiam ad essendum vel non essendum: hæc autem indifferentia tolli non potest nisi à causā determinante ad essendum potius quàm non essendum, vel e contra: quod si hæc determinatio esset ad unum determinatè & necessitatè, alterum esset impossibile, & per consequens nulla indifferentia: ergo debet illa indifferentia determinari determinatione liberā. Antecedens à nomine sanæ mentis negatur, omnes enim agnoscimus, aliquos esse fortunatos, alios infortunatos, ut observat Card. Pallavicinus: atqui nemo dicitur infortunatus quòd non sit Angelus: ergo infortunati ideo sunt tales, quia carent aliquā re, quam habere simpliciter possent.

156. Restat nunc probandum subsumptum, nempe quòd hoc ipso etiam in homine sit concedenda libertas indifferentiæ. Illud agens liberum (quod jam dari probavimus, quocunque illud sit) debet in suo actu dirigi ab aliqua cognitione præcedente, quæ illi proponat rationes in utramque partem, scilicet ad sic vel aliter determinandum; neque enim potest assignari alia cognitio apta ad dirigendum actum liberum, quàm cognitio comparativa bonorum impossibilium inter se, ut vnum eligatur cum exclusionem alterius boni impossibilis: atqui in homine datur huiusmodi cognitio comparativa bonorum impossibilium, ut omnes experimur: ergo ne natura stultè & perperam datur instituisse hanc cognitionem idoneam ad dirigendam electionem liberam, debet quoque in eodem instituisse potentiam liberam electivam: nam omni cognitioni debet posse respondere volitio proportionata.

Quæ contra libertatem Indifferentiæ solent objici, in Tractatu de Gratia dissolvuntur à DD. conciliantibus eam cum efficacia Gratia, quivis juxta sua principia, viderique possunt apud aucthores, à qua tractatione ex Mandato sedis Apostolica nunc est abstinendum, quidquid nuper scripserit R. P. F. Philippus à SS. Trinit. in Prologo ad Lectorem, dicens, sibi inquirenti circa prohibitionem Pauli V. & Urbani VIII. responsum fuisse à viris doctissimis, & religiosis, tum in Gallia, tum Romæ, talem prohibitionem ex-

spirale

spirasse, & impressionem hujus materie nunc permittam à summo Pontifice &c. sed quàm hoc falsum sit, apparet ex recentissima damnatione tractatum de hac materia.

CONTRVERSIA II.

Utrum possit voluntas exercere Libertatem Indifferentia inter bona inaequalia, cognita ut talia.

157. Docuerunt aliqui, quòd quotiescunque voluntati proponuntur bona impossibilia, quorum vnum altero judicatur melius, quòd inquam voluntas necessitetur ad volendum illud, quòd melius esse judicatur.

Quia verò hac sententia tollit manifestè libertatem electionis in illo casu, ideo P. Vasquez eam mitigare volens, tria docuit. Primò, posse voluntatem respuere id quod repræsentatur ut melius, non posse tamen respuere id, quod repræsentatur acrius, v. g. evidentius, intensius, distinctius. Docuit 2. Casu quo vnum bonum repræsentatur acrius quàm alterum, posse voluntatem suspendere omnem actum, ita ut nec velit illud bonum amplecti, nec simpliciter respuere. Docuit 3. Quòd, facta hujusmodi suspensione actuum voluntatis, intellectus ex naturali inclinatione statim inquirat alias rationes, vel priores aliter repræsentet: quo facto poterit voluntas respuere illud objectum quod prius non poterat respuere: & sic existimavit salvari libertatem.

Communis sententia est, esse in potestate voluntatis eligere minus bonum, relicto illo quod apparet ut majus bonum.

Ego, cum primò quæstionem hanc in philosophia docerem, Anno 1644, cum distinctione processit, secundum quam video nunc à Recentioribus eandem resolvi. Itaque

158. DICO. 1. Quando minus bonum est vel formaliter, vel in estimatione amantis ita homogeneum cum majore bono, ut cum excessu contineatur in illo, impossibile est eligere minus bonum præ majore. Probatur ab experientia manifesta. Quis enim amans pecuniam præcisè propter bonitatem pecuniæ, nec timens vllum malum in possessione pecuniarum, quis inquam talis accipiet Julium præ aureo, si habet parem potestatem utriusque, & excessus qui est in aureo, non habet vllum malum quod absterreat illum hominem?

Probatur 2. à priori. Bonitas minoris boni, ut supponimus, non constituitur vlllo modo per negationem excessus qui inest majori bono; ergo excessus non habet vllam malitiam in estimatione amantis: ergo habet meram rationem boni: ergo non potest respui nisi ob malitiam communem quæ inest tam majori quàm minori bono: sed hac malitia contemneretur etiam in

electione minoris boni: ergo ex parte majoris boni non solum nihil est specialiter absterrens, sed insuper adest ratio motiva non solum eadem quæ inest minori bono, sed etiam auctior: ergo, necessario prævalebit.

159. DICO 2. Ex duobus bonis heterogeneis impossibilibus, non necessitatur voluntas ad amplectendum illud, quod ab intellectu judicatur melius. Probatur. 1. Omnis qui peccat, dum peccat, evidenter judicat, omissionem peccati fore meliorem, quàm sit ipsa actio peccaminosa: ergo eligit illud bonum, quod tunc judicat esse simpliciter minus bonum: ergo non necessitatur ad eligendum illud, quod judicat esse melius.

160. Probatur 2. Vix vnquam, certè rarissimè, contingit, ut bona heterogenea proponantur voluntati cum æquali bonitate, sine vlllo alterius excessu: ergo si voluntas necessitaretur ad amplectendum illud quod melius apparet, vix vnquam exerceretur libertas, & sic tolleretur libertas à potiori.

Ratio à priori est; quia bonitas minor est ex se sufficiens ad movendam voluntatem, & licet alterum sit simpliciter melius, quia tamen caret illà speciali bonitate, quæ inest minori bono, ideo sub hac consideratione est illo secundum quid minus bonum, & alterum est secundum quid majus bonum, quatenus nempe plus confert ad illum finem, quem agens sibi liberè pro sua felicitate proponit.

161. DICO 3. Libertas Indifferentiæ non salvatur sufficienter per hoc, quòd circa objecta inaequalia, vel inæqualiter cognita, hoc est, vnum intensius, alterum remissius, vnum distinctius, alterum confusius, quòd inquam voluntas possit suspendere omnem actum (ut volebat Vasquez) & considerare nova motiva pro bono minore facientia. Probatur 1. Ponamus mihi proponi bonum comestionis acrius, hoc est, intensius & distinctius quàm bonum temperantiæ; quæro: quando volo suspendere omnem actum, an hoc fiat per puram omissionem, vel per actum positivum? si dicatur primum, refutabitur paulò post, quando ostendemus repugnantiam puræ omissionis: sed demus esse possibilem, nemo tamen eam admittens negat, posse dari actum positivum, quo positivè nolim illud quod omitto. Si ergo dicatur secundum, erit, in casu posito, hic actus: *Neque volo cibum velle, neque volo cibum nolle*: sive: *Nolo tam volitionem quam nolitionem cibi*. Atqui hic actus esset revera nolitio cibi seu comestionis, hoc est, esset verè & efficaciter impeditivus comestionis: ergo in casu posito sum liber ad respuendam comestionem, quæ tamen, ut posuimus, est objectum vehementius propositum, & sic cadit opinio Vasquezij. Minor facillè probatur.

Comestio non potest obtineri nisi per volitionem illius: ergo quando nolo volitionem comestionis,